Tečaj XX. **NOVICE** List 20.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 14. maja 1862.

Gospodarske skušnje.

(Kadar sneg v zgodnji spomladi povalja in polomi žito), ne smemo obupati, da ne bo nič iz njega. Véliki teden je sneg pšenico in rež, ki je bila velika, da že davnej ljudje ne pomnijo take, potlačil tako, da se je bilo strašne škode bati. Al — kakor se nam naznanja od več strani — vstala je spet in tudi polomljena iz kolenc zdaj raste prav lepo. Tisti, ki so jo pokosili in kaj druzega sejali na njeno mesto, so se prehiteli. Za škopo se vé da ne bo; al rodovitna utegne biti, ako jo Bog obvaruje kake druge uime. — To zapišemo v naš list, da se gospodarji v prihodnjih časih tolažijo, ako bi se utegnila primeriti enaka nesreča.

(Krompirjeva bolezen se odvrne), ako se na krompirjevše, brž ko je krompir odcvetel, noter do konca mesca vélikega srpana (avgusta) vsaki dan ovce ženejo, da pomulijo krompirjevo perje; prvikrat naj ostanejo na njivi blizo 2 uri, sledeče dni pa po eno uro. Ovčar naj skrbí, da se ovce pasejo po celi njivi. Časnik „Kosmos“ pravi, da 5 let zaporedoma se je to prav dobro skazalo; 6. leto se je pa opustilo in krompir je napadla bolezen.

(Da se krave lože oteletijo ponoči), se priporoča kot gotova skušnja, da ni dobro, ako je luč v hlevu, ker več takih krav je, ki s silo zadržujejo porod, dokler je laterna v hlevu. Ko se pa luč vgasne, stori krava kmali. — Ker porod ne zavisi od volje porodnice tako, kakor opravek marsiktere druge potrebe, ktere nam ni treba z imenom povedati, ker jo vsak sam pozná, ne moremo prav verjeti, da bi bila laterna tak zadržek; vendar — na svetu je marsikaj mogoče, morebiti tudi to.

(Da se voda za piti mrzla ohrani), smo v našem listu že povedali; ponavljamo pa še enkrat to, ker je letos hude vročine pričakovati in bojó zlasti delavci na polji hladnega požirka potrebovali. V vroči Indii in druzih vročih deželah ravnajo tako, da posodo, v kteri imajo vodo, enkrat ali večkrat ovijejo s kako mokro debelo pavoljnato cunjo in jo večkrat pomočijo, da je zmiraj vlažna. Ker se ovita cunja suší, suši pa se le potem, da toplote dobiva odkod, jemlje to toploto od posode, okoli ktere je ovita, in tako se lahko razume, da voda v posodi toliko bolj hladna postaja, kolikor več toplote posoda cunji oddaja. Sušiti se ni nič druzega, kakor da se kapljice vodene premenjajo v puh ali sopar, kteri beží in se po zraku (luftu) spustí; da pa se more kapljica raztegniti v puh, ji je gorkote treba; to gorkoto vzame iz svoje bližine, in ta postane se vé da po tem toliko bolj hladna, kolikor več je toplote oddala in je tako zgubila. Iz tega je tedaj očitno, da se tako, kakor je gori povedano bilo, voda razhladi v posodi z mokro cunjo dobro oviti.

Nova znajdba v drenaži.

Čas hitro teče naprej in znajdba znajdbi roko podaja. Kar je bilo lani dobro, ni morebiti danes več, ako je na mesto unega kaj novega stopilo.

„Novice“ so pred 10 leti obširno popisovale pokladanje iz gline ali ila napravljenih ceví pod zemljo (drenažo), da se po njih odteka preobilna moča. In take lončene ceví, ki so jih kakor cegel v ognji žgali, so bile navadne po celem svetu.

Zdaj je gosp. Bernac v Vircburgu neko cementno maso (iz hidravličnega apna) znajdel, ktere ni treba žgati, ampak jo le na zraku posušiti, in ko jo položiš v vodo ali vlažno zemljo, se ti v kratkem strdi kakor kamen. Pravijo, da orodje za izdelovanje tacih drenažnih ceví je tako prosto, da vsaki kmečki tesár ga lahko naredí, in da taka priprava, po kteri se na dan lahko 100 do 200 ceví napravi, v vsem skupaj ne veljá več kot 10 gold. Izdeljujejo se ceví, ki imajo v svitlobi $1\frac{1}{2}$, 2, $2\frac{1}{2}$ in 3 pavce, pa se s to leseno mašino dajo tudi ceví po 8 pavcov ravno po tej ceni napraviti.

Važno je pri tej znajdbi dvoje: eno je to, da je ta znajdba celó dober kup, in da si bo mogel vprihodnje manj premožni kmet ravno tako lahko drenažiti svojo močirno zemljo kakor bogati posestnik, —

drugo pa je to, da v vodi ali močirni zemlji popolnoma okamené in so tedaj te ceví veliko trdneje kakor žgane.

Bernac je privilegij vzel na svojo znajdbo in tirja 200 fl. za napravo take fabrike, ki izdeluje te ceví. — Adresa Bernaca je: „W. Bernatz, Wiesenbaumeister auf dem Staatsgute Schleissheim“.

Živinozdraviljska skušnja.

(Zdravilo za bolezen na parkljih). Francozki gospodarski list „Journ. d'Agriculture pratique“ priporoča to-le zdravilo: Vzemi 60 gram *) jesihokisline ali pa močnega vinskega jesiha, 30 gram svinčnega ekstrakta (Bleiextract), 25 gram kuprenega ali plavega vitriola (Kupfervitriol); to zmes v flaški dobro pomešaj, potem ji pa prav počasi in varno, da se ti kaka nesreča ne pripetí, prilij 60 gram žveplene kisline ali hudičevega olja. Še le, ko se flaška shladí, jo zamaši. To je zadosti za 100 ovác.

Preden pa bolni parkelj namažeš s tem zdravilom, ga moraš dobro omiti in očediti; kar je mrtvega rogú, moraš odrezati in bolno (gnojno) mesto popolnoma odkriti, da more mazilo na rano priti; vendar tako delaj, da pri tem ne teče preveč krví.

Sedaj flaško še enkrat dobro pretresi in potem s pemzeljnom bolni gnojni del okoli in okoli namaži. Večidel je zadosti, da se le enkrat namaže.

Stelja bolne ovce mora biti čedna in popolnoma suha in še le, ko se je rana do dobrega zacelila, to je, 2. ali 4. dan potem, ko si parkelj tako celil, smeš ovco izpustiti iz hleva.

Če je rana pri operacii zlo krvavela in se je tako nekoliko mazila s krvijo poplaknilo, je treba mazilo ponoviti in parkelj vdrugič ovezati.

*) Grama je po francozki vagi in je našega kvinteljca $\frac{117}{512}$. del.

Slana (mraz) v sosednih in druzih deželah v preteklem mescu.

Iz Štajarskega smo brali v časniku ondašnje gospodarske družbe, da je 16. in 17. aprila skor po vseh krajih Štajerja nesrečen dan, ker je skor v vseh nogradih slana več ali manj škodovala, kakor so nogradi ali bolj visoki ali nizki, njih lega izhodnja ali zahodnja itd. Največ škode je napravila trti po Hooibrenkovem vodilu gleštana. Omenjeni časnik obžaluje, da se te dve noči ni bolj kurilo v nogradih, ter pravi, da v lavantinski dolini na Koroškem, v Meranu na Tiroljskem in ob Rajnu so ponavljali velik ogenj in dim, in rešili so sadje in vino, kakor pri nas v Vipavi.

Iz Zagreba se bere v „Gospod. Listu", da so nogradi in vrti na véliki četrtek pozebli in je vsa nada ondašnjih gospodarjev v nekoliko urah bila uničena. Nekteri nogradi so ostali zdravi in sicer oni, kteri ležé visoko in na nje sonce ne dela tako žestoko kakor na one, kteri ležé nizko. Škoda slane (mraza) izvira od hitro spremenjene toplote. Vsak gospodar vé, da slana škoduje samo takrat, ako izza hladne (mrzle) noči vroče sonce šine in tako zmrzlo rastlinje hitro ogreje; zato bi se mogla slana odvrniti, ako bi se odvrnila ona hitra sončna toplota in bi se rastlinstvo malo po malo ogrelo. To znajo umni gospodarji in zakurijo, kadar se bojijo slane; dim se vleže po nogradu kakor oblak, skozi kterega žarki izhodečega sonca nimajo dosti moči. — Tudi murve, saj okoli Zagreba, so vse pozeble, da niso imeli hrane mladi svilci.

V Istri in na Goriškem je murba in trta zlo trpela, tako, da je komaj polovico pridelka pričakovati; ravno taka je v več krajih južnih Tirolov. Kdo — pravi „Schützenzeitg." — je tega kriv? Gospodarji sami! Stara skušnja je, da velik dim odvrne škodo; v Bocen-u so župani opomnili vse nogradnike, naj zakurijo, in lejte! vsa trta je tam obvarovana.

Okoli Dunaja vse lepo kaže; v gornji Avstrii pričakujejo posebno veliko sadja.

Vodnikove slovstvene darila.

V 7. listu naših preljubih letošnjih „Novic" sem oznanil nasvèt, da naj se darovi za Vodnikov spominek sonešeni obrnejo za slovstvo in sicer tako, da se postavljajo vsakoletne obresti od glavnic za darilo najizvrstnejemu slovstvenemu delu.

Bila je ob enem postavljena prošnja, da naj se oglasé, ki bi ne bili zadovoljni z izrečeno namembo.

Preteklo je že dosti časa po tem vprašanji, in nikdo se ni oglasil protivno.

Veljati smé tedaj, da Vodnikovi častitelji in daritelji smo v tem edini, da se obresti od glavnice za njegov spominek dozdaj sobrane imajo obračati po izrečenem nasvetu.

Te darila se smejo imenovati „Vodnikove slovstvene darila".

Da se pa potrjena želja in volja že prihodnje leto izpolne, se nas je zbralo nekaj rojakov pri gospodu vredniku „Novic" v posvèt, kako se imajo ustanoviti pravila za razpis in delitev daril.

Sklenilo se je enoglasno, da imata dva odbora prevzeti to izpeljavo.

Prvi odbor ima posvetovati in ustanoviti pravila ali uredbo, po kteri se bodo razpisovale in prispoznavale darila; — na dalje pa ima ta odbor tudi izvoljiti

drugi odbor, kteri bo imel samo razsojevati predložene slovstvene dela in prispoznati darilo temu ali unemu delu.

V prvi odbor so bili enoglasno izvoljeni sledeči naši slavni gg. rodoljubje: dr. Bleiweis, Terstenjak, Einšpieler in Černe. Ti gospodje imajo nalogo prvega odbora in so tù ob enem očitno in srčno naprošeni, blagovoljno prevzeti to rodoljubno nalogo in gosp. dr. Bleiweis-u kmali naznaniti, da jo prevzamejo; on jim bode predložil potem načrt naznačenih pravil.

Tako se smemo nadjati, da prvi prihodnji god Vodnika se bode dostojno obhajal s cvetjem in zrnom slovenskega slovstva.

S tem razglasom sem spolnil jaz svojo dolžnost in se še enkrat srčno zahvaljujem vsem rodoljubom, ki so dobrovoljno podali darove za Vodnikov spominek. Misli se pa nikakor in nečem odreči, da bode še mogoče tudi dostojni spominek postaviti, kadar se nabere veča glavnica. Da bi mi bili tako premožni ko nismo, bi hotel izreči misel, da našim neumrlim veljakom, kterih tolikanj štejemo, vsem skupaj bi zidali „Slave dom", v kterem bi njih podobe nemo govorile in budile narod jih obiskajoči, in ktere bi tujemu svetu molčé oznanovale, da slovenski narod na duhu ni siromačen, ampak čuda bogat. Pa zahranimo si še naše vroče želje v srcih, dokler ne pridejo bolje vremena.

Konečno naj mi bode pa dovoljeno, da smem zastran prvega „darila" svojo željo izreči.

Vodnik je probudník, vodník naroda slovenskega. Probuda naroda našega, da se zavé, čuti in ponaša Slovana, je naša prva naloga. Prosto naše ljudstvo se še ne čuti dosti, — manj še pa gospoda, posebno ženski spol.

Mnogo se je že storilo za probudo, al vendar še premalo in posebno zastran slovenskih mater in deklic, gospej in gospodičin. Njih upljiv na narodno probudo in omiko je tako mogočen in očeviden, da se prezirati ne more in ne smé. To spoznali so vsi narodi, in tudi mi moramo skazati to spoznanje s tem, da kar nam je mogoče, storimo v tem.

Kar prosto naše ljudstvo zadene, mora spoznati, da je delce narodne osebe, to je slovensko-slovanskega roda, da pravo spoznanje in prava omika morate le narodne biti, da nam mora biti na čast, da smo „Slovenci" in da se moremo potegovati za naše pravice. Ta obèrt se mu mora s povestnico izbuditi. Pripravna povest, ki naj obsega poglavitno zgodovinske, narodopravne dokaze v znotranji in zunanji obliki prostemu ljudstvu zapopadljive, bi znala biti predmet za prvo darilo.

Jednako visoko, al skoro bolj potrebno, ko reja tuje hitro postopajoče omike obuzemlje našo gospôdo, bi držal tako povest za gospe in gospodične.

Prepričati jih moramo, da naš jezik je neizmerno lep, mil, gladek in sladek, da njih sveta naloga je, se vrniti nazaj k narodu, od kterega jih je tujšina odpeljala, in da izreja in omika mora po božji volji biti v vsem národna, če hoče jim biti v prihodnosti koristna.

Zato nasvetujem, da naj se prvo darilo postavi na najzanimivišo povest ali za prosto ljudstvo, ali posebno za gosposki ženski spol v rečenem pomenu.

Dogodjaj povesti naj bode vzet iz slovenske ali slovanske zgodovine.

To je moja povrhna dobrovoljna misel, ki je pa ne vsiljujem, ker vém, da naše potrebe so še druge, in da naši izvoljeni odborniki bodo gotovo sklenili to, kar našemu narodu najbolj služiti more na probudo in slavo.

V Radoljci véliko saboto 1862.

Dr. Lovro Toman.

Razpis darila za najbolji napev.

Oklic.

Pred tremi leti sem po posvetovanji z gosp. Legom sprožil misel, naj bi se v probudo domače pevske umetnosti razpisalo darílo v zlatu za najbolji napev kake slovenske pesmi. Nabral sem pri svojih prijatlih 54 gold., gosp. Lego pa 19 gold., v vsem skupaj 73 gold. Oznanil sem že takrat, da krasna pesem Koseskova „Kdo je mar?", ki poje

slavo slovenskim sinom, je za ta domorodni predmet izvoljena. Al časi so nam bili takrat nemili; nikjer na očitnem odru nisi slišal domače pesmi več. Shranil sem tedaj nabrani denar ter čakal prijazniše dobe.

Prišla je sedaj; spet se čujejo glasi domači in sprejemajo se nadušeno. Stopim tedaj s tem razpisom na beli dan in pozivljam možake, ki se sposobne čutijo, oni pesmi vreden napev zložiti, naj se lotijo dela. Naj se pa obrača ažjo zlata kakor koli, zagotovljeno je 10 cekinov, — kar čez ostane, bo že svoje pravo mesto našlo; zato

1. se razpisuje 10 ces. cekinov v darilo tistemu, kdor zloži najbolji napev pesmi „Kdo je mar?“

2. Pošlje naj se mi napev gotovo do 30. julija t. l., zaznamovan s kako prislovico. Imé zložitelja pa naj se zapečateno pridene.

3. Pesem naj se tako zloži, da celo prvo kitico ali štrofo (kot uvod) in pa celo zadnjo (kot konec) poje kor (zbor); sledeče kitice, v kterih pesnik popisuje različne stanove (vojaka, trgovca, učenega moža, sodnika, duhovna) in ki tedaj tudi v napevih morajo različni biti, naj se zložijo za samo- ali pa za čveterospev, tako, da v vsaki kitici poslednje dve vrstici povzame vselej spet kor. Tako dobimo pravo glasbino sliko (Tongemälde). Dostavljam le še to, kar se samo po sebi razume, da pesem mora biti v narodnem duhu zložena in kolikor mogoče lahka za petje, melodična, da bo segla v narod, ne pa se zaprla samo v dvorano „besede“ ali koncerta. Da pravi mojster umetno in čisto po sekiricah pevske harmonije zloženo pesem naredí tudi tako, da jo slišimo prepevati od ljudstva, kaže nam mnogo takih izvrstnih pesem vseh narodov. In tak mojster še le stojí na vrhuncu umetnosti.

Besede omenjene pesmi so natisnjene v „Novicah“ od leta 1846. Kdor jih pa nima, naj mi piše, da mu jih pošljem.

4. *Tri, po slovanskih mojstrih kot sodnikih za najbolje spoznane pesmi*, ki jih bomo dobili, se bojo v čitavnici naši pele, da potem družba naša sama razsodi, kteri dá prvenstvo. Ne gré pa tukaj, se vé da samo za 10 cekinov, ampak še več za čast v tem poganjanji za predstvo.

Zložitelji teh pesem, ako hočejo, bojo mogli vsak svojo skladbo sami voditi (dirigirati) pri „besedi“.

Vrednik.

Jezikoslovne drobtince.

V 14. listu letošnjih „Novic“ v dopisu iz Maribora smo brali med igrokazi: „7. Juran in Sofija, 8. Štepan Šubic, oba poslovenil Drobnič iz Hrvaškega.“ Mogoče. Pa te dve igri sem bil poslovenil tudi jaz leta 1848, učé se hrvaščine. Rokopis sem bil dal takratnemu slovenskemu družtvu za gledišče. Ker bi bila pa obleka in druga oprava za igranje predraga, in ker sem iz ljubezni do narodnosti želel, naj bi igri prišle na svitlo, sem bil pozneje prepustil rokopis gospod Giontini-tu, ki ga je bil tudi natisniti dal leta 1850 in ste igri zdaj pri njem prav cenó na prodaj. Nekteri so se takrat zmrdovali, da sem se ukvarjal z gledišćnimi igrami, ker niso poznali teh dveh iger. Njeni obsežek je ljubezen do vere, cesarja in domovine. Ne ene le količkaj spodtikljive besedice je ni v njima. Kdor ju je že bral, ju ni mogel prehvaliti. Naj bi bile vse igre take, bilo bi potem res gledišče, kar ima biti: hiša za omiko in požlahnjenje uma in srca pa tudi za pošteno kratkočasovanje. Te dve igri se daste lahko vsakemu, še tako nedolžnemu v roke, učil se bo iz nju spoštovati, ljubiti in braniti vero, cesarja in dom.

Ako misli kdo prepiliti „Matička“, naj bi pač izpustil ali spodobno prenaredil v njem vse spodtikljive in dvoumljive besede.

Ker že govorim o slovenščini, naj omenim tukaj še nekterih pomot, ki se vrivajo v naš lepi jezik. Besedo „svilod“ so skovali visokoučeni nam znani gospod po izgledu „zlod“, „zlo-dej“, toraj se mora tudi po tem izgledu sklanjati dosledno: „svilodja-dju“ itd., ne pa: sviloda-du-di i. t. d. *) Po navadi pravimo in pišemo: „murbino drevo“, pa to ni prav. Kakor pravimo: lipovo, brezovo, vrbovo, jelševo drevo od lipa, breza, vrba itd., enako moramo reči „murbovo drevo“. Tudi pišemo nepravilno: „duševna omika, književni jezik“, od duša, knjiga, namesti: dušna ali duhovna omika, knjižni jezik, ker prilogi iz ženskih imen se ne narejajo na ev, ampak na ni, na, no, izjemši sprednji primerljej pri drevesih.

V novi izdaji slovenskega sv. pisma smo večkrat brali: nebo in zemlja bosta prešla, britkost in trpljenje sta itd. To spet ni pravilno. Sej pravimo pri dveh ženskih imenih: kri in voda ste itd., pri dveh srednjih: blago in življenje ste itd. Enako moramo rabiti dual, ako smo doslednji, pri prilogih in glagolih, ki se ozirajo na eno žensko in na eno srednjo besedo, torej: nebo in zemlja boste prešle (i), britkost in trpljenje ste itd.

Res je, to so le majhne rečí; al prav je, ako čistimo prelepi slovenski jezik vsacih smeti, kakor tudi ne vidimo radi majhnih madežev na belem perilu. Dočakali smo, kar smo tako dolgo želeli in prosili.

Naš jezik ima odprte vrata tudi v uradnije; on sedi zdaj za mizo z drugimi brati, on, ki je tako dolgo zaničevan, izdihal do zdaj kot preziran suženj za durmi. Skrbimo mu torej za snažno obleko, da se milo in krepko razlega na desno in levo slava njegova!

V Cerknici cvetno nedeljo.

Originali iz domačega življenja.

Spisal Valentin Zarnik.

> Nobena kronika, nobena povestnica jih ne bo nikdar omenila, nikjer jim ne bodo spominkov stavili; al žal bi bilo lahko vsakemu pravemu domoljubu, ko bi se ti značaji za zmiraj zgubili. Boz Dickens.

Vseučiliščno življenje ali življenje na visocih šolah je pri vsakem omikanem narodu ozko z dušnim v obče zvezano. Zatoraj vidimo, kako se Nemci s svojim Heidelberg, Halle, Tübingen itd. ponašajo, kako so Angleži v Oxfort in Cambridge zaljubljeni in kako je središče francozkega gibanja na dušnem polji v Parizu in Lionu. Pa študentovsko življenje je pri vsakem teh narodov drugo; so različni običaji, različne šege po značaji naroda. Z veseljem so pisatelji vseh teh narodov že od nekdaj to vrlo pisano in mikavno življenje opisovali, in temu se imajo Nemci zahvaliti, da vsako leto toliko ptujcov na njihove vseučilišča roma večidel iz samega namena življenje nemških študentov poznavat.

Slovenci in sploh Jugoslovani še dosedaj nimamo svojega domačega narodnega vseučilišča, in toraj se naša po znanostih hrepeneča mladež že od nekdaj večidel na Dunaj (Beč) podaja, ter v Gradcu komaj tretjina ostaja. Dunaj je središče naše vseučiliščnega života, zavoljo Knafelnovih štipendij pa je še poseben magnet za Krajnca. — Malo se zvé od tega življenja, akoravno je skoz in skoz izvirno od nekdaj, zlasti pa v poslednjih letih. Da prava tovaršija vlada med našimi mladenči, ni mi treba še posebej zagotovljati.

Toda moj namen ni, tù to življenje obširno popisovati, ampak le nektere izvirne značaje si zbrati in jih narisati; originale, ki so možje prav posebne baže, ktere sem v

---

*) Kaj pa, če bi po analogii druzih slovenskih imen s končnico od, kakor, na pr. plod, želod itd., vendar tudi prav bilo svilod-a? Vred.

svojem šestletnem bivanji v Beču vedno študiral in občudoval. Pa zlo se motiš, dragi bravec, ako pričakuješ, da ti bom narisal mlade nadepolne dijake, prihodnje dike naše domovine, kteri bodo kadaj autokrati ali samodržci pri kakem „pecirku“, kterih prsa bodo okinčane z zlatimi križci ali srebrno zvezdo, ali ktere bomo celó na stare dni s priimkom ekscelencija nagovarjali. Zbral sem si le može, kterim je bila ali osoda nemila, ali so bili pa po učenosti tako hrepeneči, da so dospeli na Dunaj z namenom vse preštudirati. Ko so pa zagledali v knjigarnah, koliko bukev so učeni možje po daljnem širokem svetu spisali, so se neizrečeno prestrašili te robe. Prepričani, da je popolnoma nemogoče, v enem življenju si vse to v glavo vtepsti, so le pro forma „študiosi“ ostali, pa si še druge okrožja za svoj trud in delo poiskali.

Od dunajskega vseučilišča se mislim po rakovi poti v Ljubljano vrniti in tù in tam moža najti, ki ni bil nikoli v svojem življenju lakomen časti, soseskini svetovavec biti ali pa celó „purgermajster“. Tudi ni nikoli hrepenel po učenosti, ali želel toliko znati, kakor gosp. fajmošter, ampak trdil je le, da je dobro, če človek „umare“ pozná, kadar „sekacjon“ cegelc prinese, da se vé, ali je pravo zadel ali ne? Če se človek v šoli enmalo pisati, brati in „tajč pošprehen“ nauči, misli tak mož, je tudi dobro, ker vendar pozneje lahko pri vojakih „ta viših eden“, to je „frajtar“, postane, in tako mu ni treba nikdar več dve uri zaporedoma na straži stati.

I.

Stara pomáhana glava.

Kakor ovce, kadar dež gré, smo novinci pred vseučeliščem stali in plašno okoli sebe gledali, ker je bilo mesca oktobra in ravno začetek šolskega leta. Trume starih in novih dijakov iz vseh avstrijanskih okrajin so se sèm ter tjè drenjale. Naši rojaci iz 2., 3. ali celó 4. leta so le preziravno novake gledali in le po neskončni milosti se je kdo pri nas en par minut pomudil in kakor iz olimpa počasi nektere „tehtne“ besede spregovoril, potem pa spet možko odrinil. Se vé, poslušali smo tacega „skušenega“ moža z odprtimi ustami in napetimi ušesi, še vse drugače, kakor Izraeljci Mojzesa, ko jim je od Jefteta pridši svoj poklic naznanil. Smo pa tacega visocega in častitljivega moža pozneje na eno „kruglico“ pive povabili, in da si je po treh dobrih duških enmalo oddahnil, je pa precej druge strune napel in čez pol ure je že gotovo ta predlog storil: E, kaj se bomo tako držali; saj smo Kranjci, Slovenci, vsi skupaj na enem vseučilišču, to ne gré, da bi se vikali in take ceremonije uganjali! — in s kruglico je trčil, da je bilo kaj — „Bog Te živi, brate!“ Tako se vselej vès ponos proti novincom, ki kake dva ali tri dni trpi, za vselej v pol ure v „kruglici“ utopi.

Ko smo tako zdaj za nas nove profesorje, zdaj neznano trumo grabcov na vseučiliščni strehi radovedno ogledovali, se približa deseta ura dopoldne; gnječa je čedalje veča prihajala, sèm ter tjè so nas ripsali, da smo se nazadnje do stopnic pred vratmi preselili: Na enkrat se z veliko težo rumene rokovice na dolgih prstih skoz vrata pridrenjajo in za njim se prikaže srednja postava suhega mladenča, ki je bil od vrha do tal črno opravljen in na fraku se je vidilo, da ga ni njemu krojač meril. Počasi, kakor dvorsk svetovavec v penzii, k nam stopi in enega znanca izmed mojih tovaršev nagovori. Kmalo se tudi cela vrsta tovaršev okoli njega osuje in radovedno ga izprašujejo:

„No, Prežvečnik — tako se je pisal — kako je bilo? Kako je bilo?“ — Zvedil sem pri tej priliki, da je Prežvečnik ravnokar pravdoslovni državni izpit iz vseh treh predmetov „mit Auszeichnung“ napravil! To je nek taka čast — kakor mi je nek star rigorozant razkladal — da se Kranjcu vsakih deset let komaj enkrat primeri! — Pa kako nas je tudi Prežvečnik — nas uboge, neumne regrute — od strani gledal in se le včasih komu milostljivo nasmehljal. Govoril je o rimskem pravu, od njega je na cerkveno prišel, od te na zgodovino nemškega pravoslovstva — od tega spet nazaj na rimsko pravo itd. zmiraj v kolobaru. Po desetkrat je ponavljal, kako je na to ali to vprašanje odgovoril, kako je on imel profesorja v klešah. Da bi svojemu razkladanju več péze dal, je začel cele strani kar po latinski iz „corpus juris civilis et canonici“ citirati! Za pet ran božjih! kako strašno smo mi tumpasti novinci učenega Prežvečnika občudovali ali kako strašno nam je bilo tudi dolgčas!

Pa nobeden si je ni upal ne črne ne bele črhniti. Samo jaz sem bil nazadnje tako hudoben in sem začel pomenljivo kašljati. — Al kako zaničljivo me Prežvečnik pogleda! Oči sramožljivo pobesim in iz zadrege mi le veseli krik pomaga: Ala! Lojze! Lojze pride! Lojze pride! Stara pomáhana glava je tù! Servus Lojze! Fant iz fare!

Pri vratah na zgornji stopnici je stal študent, kterega bi bil vsakdo pred za profesorja, kakor za modroslovca držal. Bil je velike, korenjaške postave, čez trideset star; na glavi je imel čuden cilinder, o kterem je sam pozneje pravil, da mu je vodja germanskega muzeja v Nürnbergu lepe krajcarje ponujal, ako bi mu ga hotel v zberko prepustiti. Zimska suknja in hlače so bile elegant in po najnovejši šegi, al v čevljih je imel pa tako radovedne prste, da so si na vseh straneh okenca delali in palc je včasih skoraj enmalo preveč predrzno z glavo vèn tišal. V rokah je držal sila zamazane salaste bukvice, ktere je potlej varčno kakor skrino mirú in sprave pod suknjo vtaknil. Smehljaje stopi med nas in nisem se mogel načuditi, kako so ga moji novinski tovarši že vsi poznali in ga brez premiselka tikali: „O Lojze, kako pa je? Kranjski starašina, v kterem semestru si pa že?“ — je šlo od ust do ust. — Zleče spet varčno svoje bukvice iz pod suknje in nam jih pomoli. Šle so od rok do rok in stavim, da slavni zgodovinar Momsen ni nikdar starorimskih rokopisov v vatikanski knjigarni tako pazljivo pregledoval, kakor smo mi ta Lojzetov dokument premetavali, ki se v vseučiliščnem jeziku „Index lectionum“ imenuje. Vesel, kakor da bi zaklad najdel, nam je pravil, da je danes petindvajseti semester nastopil.

Začel je najpred pravdoslovje še po stari sistemi, to je, pred letom 1848, potem se je podal v modroslovju k filologii, ker so takrat ravno v cesarstvu toliko učiteljev potrebovali. Al grške kljuke, *καὶ* in *γε* so bile Lojzetu predolgočasne — poskusil je spet pravdo po novi sistemi. Ker pa — nach der Lehr- und Lernfreiheit, kakor je sam rekel — se nikoli ni nobenemu izpitu podvrgel, se je vrnil spet k modroslovju, namreč nabral si je 10 ur na teden iz zgodovine.

To ti je bil zanimiv „Index lectionum“. Ko bi bil Lojze vse to znal, kar je imel tù noter potrjenega, da se je učil, bi bil gotovo vsem 95 profesorjem pravdo- in modroslovske fakulte kos. Na eni strani je imel vpisana: kazenski zakonik, na drugi: koptovski jezik, na tretji: narodno ekonomijo, na četrti: starobabilonsko zgodovino itd. (Dal. pr.)

Dopisi.

V Zagrebu 8. maja. §. — Odkar so tukaj absolutizem odstranili ter po oktoberski diplomi napravili politiško samoravnavo ali autonomijo, spremenil se je Zagreb nekoliko malo. Uni tihotni duh, kakor je bil pred nekimi leti, dokler so žandarji in policija (ki sedaj na tihem, brez napisa bolj privatno živé) zunanji red držali, nehal je celó, ter se ljudje gibljejo kakor se komu dobro zdi, in vendar ni nepokoja nikjer; vse gré po svojem delu naprej, in čudno! ni se popred za deset let zidalo toliko, kolikor sedaj morebiti v enem, akoravno je popred ažijo ravno tako pokazoval vrednost papirnatih dnarjev kakor sedaj. — Ker že ravno govorimo o takih rečeh, naj povem, da dragina

je v Zagrebu še veča kot pri Vas v beli Ljubljani; največe čudo pa je, kterega nam nikdo ne vé razrešiti tukaj, da iz pšenice, ki iz Banata prihaja memo Zagreba v Ljubljano, Ljubljančani jejo žemlje in kruh bolji kup kakor Zagrebčani. Na to prašanje naj tukajšni magistrat odgovori, odkodt o? K ti dragini doprinesel je nekaj tudi mraz, ki je tudi okoli Zagreba češnje in grozdje pozobal, slive in drugo sadje pojel. Kar je v ravnini, sem vidil malo ne vse do čistega poparjeno, posebno pa orehe; na višinah pravijo, da je nekaj bolje; al žalibog velik del Hrvaške in vsa Slavonija ste ravnine — tedaj na veliki škodi! — Pa kakor mraz škodi zunanjemu, tako nek hud črv grize na ostalem našem življenju. To ste slišali, kako so udje v dvorani razdeljeni na dve strani; sadaj je pritožba izročena, s ktero mlajši in ostro slovanski, po banu kasirani del prosi, da on ostane v ravnanju družtva, ter da Frigan odstopi. Bati se je nekako pri vsem tem, da bi družtvo ne razpadlo, kakor koli naj se reč razreši. To nam kot v zrcalu predstavlja podobo politiškega našega stanja, ki se vé da nima za sebe posebnega, ampak splošno evropejsko podnebje. — Pa kakor to boleha, tako tudi v drugih rečeh. Čvrsti so značaji zmiraj precej redki; da Kvaternik, ki ga je na lanskem deželnem zboru toliko bilo čuti, je zgubil vse zaupanje v javnosti, dokazalo se je žalibog pred nekaj dni, kakor ste mogli brati v „Ost und West“. Toda kakor to biva splošno, tako tudi pri njem; pred mescom dni ne bi si upal bil nikdo kaj hudega reči o njem; sedaj mu vsak zná kje kaj očitati. Ako sodimo po skoro nerazumljivih njegovih obranah v „Glasonoši“ ni mogoče priti do jedra resnice. Ako je vse to res, kar se sedaj govori zoper njega, je pač celó nerazumljivo to: kako da je dve leti stara reč, to je, da je Kvaternik bil politišk agent državen, ravno sedaj na beli svet iznešena bila? Ko je lani na deželnem zboru deloval proti Madjarom, ga nikdo ni prašal: kako more on poslanec biti hrvaški, ki se je že davno pred odrekel državljanstva avstrijanskega, pa ni bil potem več nazaj sprejet? Al pustimo tako žalostne stvarí, na kterih leží še megla skrivnostna! — Pred tremi dnevi smo imeli ex officio ali službeno zadušnico ali requiem za ranjkim rodoljubom in pesnikom iz prve dobe ilirščine, tedaj od leta 1835, to je, za Stoosom; vredno je, da se slavijo taki možje, ki skoz toliko časa ostanejo zvesti eni pravi ideji, akoravno se višim ne zdi zmiraj prijetno. Pa kar si je on toliko želel, da dosegne, to je, da bo kanonik ali korar, ni je zvedel več; tisti dan, ko so bečke novine njegovo imenovanje za kanonika oglasile, ležal je že na smrtni postelji, ter mu ta veselica ni olajšala velike poti. Čudno je to, da je v poslednji svoji pesmici smrt slutil, kakor vidimo v „Naše gore listu“, kjer govori „svojim župljanom“ ali faranom tako-le v 2. in 4. kitici:

Zato dok me udes nezateče,
Ko jim nebo: „hodi odavlje“ reče!
Da Vas prije neizručim Bogu,
Propustiti nikako nemogu.

To tim više, što od mnogih dana'
Il' s bolesti je ta srca rana,
Il' je slutaja, nemogu doseći,
Da ću skoro: „s Bogom“ svietu reći.

Lahka mu zemljica! — Kdaj bomo mi Slovenci imeli službene zadušnice za Vodnikom, Vertovcom, Prešernom itd., tako da bi tudi deželni poglavar pričujoč bil? — Kakor ta smrt, tako in še mnogo več je tuge nam zavdal glas o Strossmajerjevem odstopu; težko je spisati, kako je žalosti srca vsih rodoljubov napolnil glas o njegovem odstopu; toda kakor drugi tako tudi mi za vzrok tega koraka mislimo, da vidi nemogočost, kako bi pri sedanji legi evropejski izpolnoval zvesto vse dolžnosti, ki jih nosi kot poglavar cerkve, kot državljan in rodoljub. Daj Bog kmali čas, da spet stopi na polje javnosti! Med tem o največem njegovem delu, to je, o akademii ni govora; toliko le znamo, da se imajo koj računi o glavnici in o obrestih predložiti; morebiti se približuje čas, da se pravila predložé Njih veličanstvu za potrjenje. Bog daj srečo, da se pozneje izberejo pravi možje, kteri marajo za pravo dobro našega naroda. Toda o tem kaj več posebnega, ko bodo pravila enkrat potrjena. — Dodavši še to, da matičinih knjig le gimnazije v Novem mestu in v Pazinu niste dobile, ker g. Jakić ni dobil še Osmana, da ga pridene, ter da bote tudi te dobile za kratko, sklenjujem te kratke glasove iz belega Zagreba s tem, da se menda spet pozivljajo ptuji vradniki na Hrvaško.

Iz Wildonske okolice 8. maja. ♉ Človek obrača, Bog pa obrne. Tako so mislili gotovo tudi oni kmetje po mili Slovenii, kterim je véliki teden slana vzela pridelek celega leta, morebiti tudi sadje in vinsko kapljico. Pa tù še smo imeli druge vremenske prikazni, kterih nas Bog obvari. 28. april se je bil lepo prikazal v rumenih solnčnih žarkih; pred ta dan, na belo nedeljo, smo imeli 28 stopinj toplote, v pondeljek pa le malo manj. Ta vročina se je nekterim zdela nevarna, ker smo lani imeli še 6. majnika dosti snega. Niso se okanili. Imeli smo, žalibože, popoldne toliko toče, da že dolgo tako goste vidil nisem. Pobelila je zemljo ko sneg in po lepi beli nedelji je sledil žalosten beli pondeljek. Dvakrat se je toča zaletela; k prvemu je suha padala in celó strehe drobiti začela, druga pa je že moč zgubila, ker je vmes blizo 2 uri dež šel, ko da bi se bilo nebo odprlo. Rž se je že bila lepo uklasila, pa vso je pomlatila. Nekteri kmetje so jo pokosili ali podorali, drugi pa upajo, da se jim saj seme povrne. Pšenici ni toliko škodovala, tudi sadju ne, ker je že skoraj ocvelo, dasiravno je nemilo oklestila mlado prje in dišeče cvetje. Vina ni precej pričakovati, ker je že poprej precej pozeblo; morebiti da se še malo obraste. Toča se je pa vlekla okoli 3 ure na dolgo in debelo uro na široko. Bojimo se pa, da nas ne bi večkrat letos ta nesreča obiskala, ker vsi zvedeni kmetje trdijo, da še je bo dosti. Imeli smo namreč v sušcu pogosto meglo po dolinah. Pravijo pa, da take megle naznanujejo poleti točo.

Wildonskega trga ne najdete na Kozlerjevem zemljovidu na slovenski meji. Nekaj višje leží ob Muri. Tù so res le nemški kmetje; pa delavcev, posebno dekel, je toliko slovenskih, da sem že večkrat duhtal, kaj to nek biti mora; ali Slovenci domá kruha nimajo, ali pa Nemci ne morejo dobiti dosti in dobrih poslov. Prav krepko se obnašajo naši delavci, govorijo dobro slovensko in nemško in so bolj gibčni in za petje vneti, kakor pa nemški posli. Posebno kadar pride žetve čas, hodi jih po 5 do 8 od vasí do vasí, od hiše do hiše, jim pevaje požanjejo strn, si zaslužijo belega dnarja, — hočem reči zamazanega papirja — pa hajd smuknejo ž njim spet med Slovence. Pa tudi Nemci se večkrat zaletavajo k nam v slovensko okrajino (Windische Mark). Tukajšni barantači posebno čislajo in odganjajo vole „aus dem Windischen“. Najlepši vole kupujejo na slovenskih sejmih, na Teharjih pri Celji, v Konjicah itd. Če pa pomislite, da gornjoštajerska živina po celi Avstrii sloví, se bote čudili, zakaj jo od nas kupujejo. Tega je sladka planinska paša in dobra klaja kriva. Pri nas na Slovenskem ni tako sladke klaje, in zato živina kaj dobro stori v nemškem hlevu. Pa tudi to je res, da tù bolj skrbijo za živinorejo kakor pa pri nas. Sejte, sejte detelje, dragi slovenski kmetovavci, da Vam ostane vès oni dobiček, kteri dosihmal muza v tuje aržete!

To, dragi politikarji, je široka živa meja med našimi sosedi. Ti ljudje ne mrzijo druge narodnosti. Nemec Slovenca vabi, Slovenec za Nemca dela, barantija ju sprijaznuje. Sovražniki so toraj oni ne le Slovencov, temveč tudi Nemcov; ne le obeh narodov, temveč tudi celega ustavnega cesarstva, veliki sovražniki so občemu blagostanju oni, kteri podpihujejo en narod zoper drugega, kteri podkapajo sosedno vzajemnost. Kažejo, da nimajo ne srca ne pameti; — srca ne, ker ljubezni zakon veleva ljubiti svojega bližnjega,

bodi si iz Judeje ali Samarije, — pameti pa ne, ker ne spoznajo, koliko škodujejo občnemu blagostanju in napredovanju, in toraj tudi sebi samim.

Iz slovenskega Štajarja 7. maja. — 17. april ravno brez škode ni bil, posebno na grobanji, kjer je le eno, zgornje ali spodnje oko bolj odgnano pozeblo, tako tudi pri drugih nizkih in ranih trsih; je pa odškodovano s tem, da se na mnozih rozgah po troje prav butkastih grozdov vidi; nekteri so sicer na koncih posmojeni rjavkasti, kar utegne od vetra biti in se spet sčasoma popraviti. Zares, hvala Bogú! grojzdja je toliko viditi, da se jaz takega ne spominjam; na enem trsu sem jih 42 naštel; 20 in 22 grojzdov na trsu z bikom vred pa ni nič nenavadnega. Nekdaj sem gledoval, kteri trsi so grozde nastavili, letos pa, kteri jih nimajo; in kajti nam je ljubi Bog lani tako koristno z gorkoto vinograde gnojil in trto popolnoma dozoreti dal, se slobodno nadjamo, da bo vina letos sila mnogo, ako še o lepem vremenu ocvetè, kar letos že prve dni junija utegne biti, ker smo za 2 do 3 tedne v rastlinstvu naprej. Tako v radgonskih in goriških vinogradih. — Tudi setvam ni škodoval uni sneg in mraz. Žito (rž) se je zravnalo, in že obilno cvete, pšenici so pa morali perje porezati, da ne bi polegla. Sadja bo tudi vsake baže še dost. Sená pa menda bo malo. Pa kaj bomo dobrotljivemu Stvarniku za to dali? Bomo li bolj pravični in resničnoljubni? Kuhar.

Iz Šoštajna na Štaj. 9. maja. Danes so naši tržani v velikem strahu vstajali. Kmali po treh začne prva hiša goreti, in v kratkem pogorele so tri hiše in troje gospodarskih poslopij. Bila nam je vendar roka Božja mila in je branila vetra, sicer bi bil pogorel celi trg. Take nesreče pa tudi učijo, da v trgih in vaséh se le malo opravi pri požarih z eno gasilnico, s par lestvicama pa z dvema ali tremi ključi ali aki. Županom naj bi bilo na skrbi, da po številu hiš tudi je število gasilne priprave več ali manj. Hvala vrlim Veljenčanom, ki so brž prispeli z gasilnico uro deleč in se kot pravi junaki obnašali! Posebna hvala pa še onemu blagemu, v vsaki reči pridnemu županu gosp. Jož. Rak-u (Vizjaku) pa tudi našemu okrajnemu predstojniku gosp. M. Sirku in davkarju gosp. Okorn-u. — Pogorelcu je največa tolažba, ako ima poslopje zavarovano, pa žali Bog! da se še vseskozi kmet in gospod ogiba toliko koristne zavarovavnice. Naših petero pogorelcov so le trije bili zavarovani. Eden je pred tremi leti odstopil, in ravno ta potrebuje zdaj največe pomoči. Peter Musi, učitelj.

Iz bohinske Bistrice. ⚒ M-b-j-v. — Ljube „Novice!“ Malokterikrat poveste kaj novega iz Bohinja, ki vendar sloví po celem svetu že zavolj Savice, ki bobní z visokega skalovja pod velikanom Triglavom. Povejte svojim bravcom, da Bohinj še ni zadnji v slovenskih deželah, da tukaj v „kranjski Švici“, kakor se Bohinj imenuje, se še zmiraj kaj vidi in sliši, kar je vredno, da se svetu naznani. Tukaj na bohinski Bistrici smo se začeli nekako po mestno obnašati, ker smo imeli prvi dan majnika ob štirih zjutraj budnico (Tagreveill). Naša godbina banda, ki šteje 18 mladenčev od 12—18. leta, ktere je tukajšnji za godbo posebno uneti učitelj Dr. Kr. v enem letu že precej dobro izuril, je prav prijetno igrala to jutro, ter začela s popotnico pred farovžem, in šla potem z godbo po vsi Bistrici, ter tako veselje razodevala, da nam je ljubi Bog tako lepo in zgodnjo spomlad dodelil. Tudi možnarji so pokali. Žita in sadne drevesa namreč tako lepo kažejo, da stari ljudje tako zgodaj tacega ne pomnijo. Al to veselje, ki smo ga imeli prvega majnika zjutraj zgodaj, se je spremenilo druzega majnika še bolj zgodaj, namreč ob pol ene po polnoči, v strah in trepet, ker v ti uri se je v baron Cojzevih fužinah zasvetilo in zaslišalo vpitje in krik po vsi Bistrici „ogenj, ogenj!“ Oddelek ključarskih rokodelcov namreč se je unel, kako, se ne vé. Zgorelo je poslopja 14 sežnjev na daljavo in 4 sežnje na visokost, tako, da strop, ki je pogorel, se je skup zgrudil in vpepelil, 10.000 strešnih opek je na tla popadalo, več tisuč veder vode z dvema sikalnicama v pogorišče pometalo, in vendar pravi čudež je, da podoba sv. Jožefa iz papirja, in britka martra, ki ste se znajdle v sredi najhujšega plamena in vročine, ste popolnoma nepoškodovane ostale. Še celó neka cvirnata nit, ki že več časa visi malo od stene preč, je popolnoma taka nepoškodovana kakor pred ognjem. Božji milosti in pridnim Bistričanom pa urnim fužinskim delavcom se moramo zahvaliti, da ta ogenj, ki je žugal pokončati vso fužino in Bistrico, ki šteje 104 hiš, ni dalje segel, ampak da je naredil le nekoliko škode. Ko bi bila vsa fužina pogorela, bi bila ta škoda za Bistričane in druge Bohince toliko huja, ker bi po tem več časa marsikteri ne imel svojega vsakdanjega kruhka, zakaj veliko število Bohincov je v službi baron Cojzovi. Toliko za zdaj; če vam je ljubo, drage „Novice!“ večkrat kaj iz naše prekrasne doline. *)

Iz tuhinske doline 2. maja. J. R. — Zakaj morajo ljudje v našem okraji, posebno pa po tuhinski dolini, vsako leto ceste spomladi popravljati, ne pa v jeseni? Mislimo, da vsak vé, da se kamnje na posuti cesti pozimi vleže in da se z zatikanja potem celo leto vozi, — tako pa ne. Naj nam sl. gosposka blagovoli odgovoriti na to vprašanje, da zvemo, kar morebiti še ne vemo.

Iz kranjske okolice 5. maja. J. D. — Na Primskovem si župan in 4 drugi kmetje držijo „Gemeindezeitung“. To samo po sebi ni nič čudnega. Čudno, prečudno je le to: ktera domoljubna duša je tem možem ta svèt dala, ker vseh pet ne pozná črke nemške in ne zastopi nič nemški. Kaj nek delajo trdi Kranjci s tem časnikom? Župan ima sina, ki je 4 ljudske šole dovršil, in ta si glavo ubija z žurnalístiko nemško. Koliko kruha mora biti iz take moke, je očitno kot beli dan. Dober tek! — (Vredništvo dostavlja temu dopisu opominek, ki ga je prejelo unidan v Kranji v sledečih vrsticah:)

Gorenc! ne nosiš rudeč'ga pasa več,
K' ga je imel starček, ujc in oče rad,
Ki slovensk'ga srca bil je sklep enkrat?
Gorenc, obleka tvoja ni — domača več!

Murgel.

S Pivke. *(Obgojzdovanje Krasa. Sadjoreja. Národnost.)* Naj se govori o pogojzdevanji pustega Krasa, kolikor se hoče, v naših straneh se svet še vedno bolj izgojzduje kot pogojzduje. Vedno še se žgejo drva brez mere poleti in pozimi na ognjiščih, dasiravno jih je treba po dvakrat ali trikrat dalje iskati, kakor pred dvajset ali trideset leti. Pa preveč sladko je v pepelu sedeti, in po italijanski šegi posnemati „dolce far niente“. Pregovor za lenúhe je namreč tukaj: „v pepelu sedeti ali s pepela ne iti“, namesti drugod, kjer je več peči doma, radi pravijo: „za pečjo ali za pečkom sedeti.“ Ravno tako se v teh straneh še veliko mladega lesa potrati za grajo, ki se zopet vsako jesen požge, namesti da bi se delali suhi zidovi ali živi plotovi. Zlasti pa se mnogo mnogo smrek, hoj in bukev poseka, to je proda in še več pokrade za trame, dilje in diljice; ravno te, kakor da bi drugo leto že imel biti konec sveta, in bi se potem ne rabilo nič več lesa. — Morebiti da bo za gojzde bolje, ko bo vsaka soseska svoj del odločen imela in svojo lastino varovati mogla; vendar poprej bodo soseske mogle vrednost gojzdov bolje ceniti kakor do slej. Samo je tudi zoperno, da odločevanje gojzdov za kmetije tako počasi pospešuje; Postojnska in Senožeška grajšina na priliko ste svojo nalogo sicer že močno zvršile, pa Predjamska in Planinska se nočete celó nikar ne prenagliti. Vendar vsi previdni možje spoznajo, da bo po tem, ko bodo kmetijstva imele svoje gojzde, še treba kacih viših deželnih ali državnih gojzdnarjev in nadzornikov; če ne, bodo malopridni gospodarji kmalo v nič djali lesove.

Če pa je za gojzde le še slaba pri nas, se je vendar za sadno drevje začelo že bolje kazati. V Slavini so

*) Nam bo drago. Vred.

darila, ki jih je g. Janez Kalister za vsako leto ustanovil, ljudstvo močno spodbudile za sadjorejo; k ljudski šoli v Šempetru je ta gospod tudi svetá prikupil, da se bo ondi zamogla napraviti drevesna šola, kjer bo mladina prejemala poduk v sadjoreji. Tudi okoli Postojne se nasaja več in več sadnega drevja, zlasti ondi, kjer so namesti nemarnih kmetovavcov prišli umni gospodarji na zemljiša. Državna cesta sicer tudi kmetom daje lep zgled, ker je razun lip tudi obilno obsajena s češnjami in hruškami, ki so se za velik del dobro prijele, in cepljene tudi odganjajo zadosti obilno, kjer jih ni pokvarila hudobna roka. Zlasti so se jele pa murbove drevesa saditi; mnogoteri štori mladih drevesc so bili to spomlad posajeni okrog Postojne in Slavine; sadež se je dobival iz Italijanskega. Pogled v Bistriško dolino je ljudstvo močno oživel za svilorejo; okrog Bistrice in Prema namreč so pretečeno leto nektere tisuče denarjev izkupili za svilo in svilode, ker se s to rejo že več let pečajo.

Od kmetijstva naj se obrnem na naravoslovje in zgodovinstvo. O Postojnski jami je nekdo v „Novicah“ unidan nekaj omenil, koliko da se sedanji čas obiskuje, kar je namreč od leta 1819 najden novi del jame, ki se imenuje Cesar Ferdinandova jama. Naj povem, koliko je bila stara jama, ki je od velicega prostora, ki se „Dom“ imenuje, proti zahodu stegnjena, prejšnje čase obiskovana. Rajnki grof Hohenwart je v svojem popisu Postojnske jame naznanil napise, ki se nahajajo v Stari jami; nekteri zmed tistih segajo deleč nazaj v srednji čas. Drugi pisatelji so tiste napise po njegovem načrtu razglaševali, vendar so deloma dvomili, če bi bile vse letnice zanesljive. Za tega voljo nas je nekaj mož vlanskega leta enkrat nalašč šlo ogledat Staro jamo, in preiskat ondašnje stare napise. Nekterih napisov, ki jih je grof Hohenwart priobčil, sicer ni bilo mogoče najti, zlasti najstarje letnice 1213 ne; nasproti so se pokazale druge na novo, ne veliko manj stare; na pr. leta 1290, MCCC, 1305, 1317, 1393, ktere segajo vse v 13. in 14. stoletje. Iz 15. stoletja se vidi samo letnica 1412; iz 16. stoletja pa je napisov brez števila, od leta 1508 do leta 1592; marsikteri napis ravno tiste osebe se ponavlja po več mestih. Iz 17. stoletja od leta 1606 do leta 1676 je zopet obilno napisov; ne pomanjkuje jih tudi iz dveh zadnjih stoletij. Ktero med osebnimi imeni bi bilo najstarje, je teško reči; nad letnico MCCC stojí imé, ki so ga drugi brali za „Kircheimer“, meni se to ni vidilo, prav brati bi ga vendar ne vedil, ker so črte preveč pretegnjene. Nad drugimi starimi letnicami se malokje ime nahaja; pr. letu 1412 se bere najbolj verjetno „Veit Rauver (Rauber); v 16. stoletji pa je dosti znanih blagorodnih imen postavljenih. Tako stoji: 1533 C. Cumperch; 1546 Rauver; 1575 J. Schifferer; 1580 C. Serger, še celó Franc Anton herzog zu Cromau, fürst zu Eggenberg; 1580 Gregor Taufrer; 1585 Jankowitz, Wolfsberg; 1587 A. Wagensberg. Zopet iz 17. stoletja: 1634 Hans Hueber, Stefan Kazianer; 1641 Jakob Rawer; 1642 Johann Paul Sarger, in zraven grb Eggenberskih knezov. Iz 18. stoletja je znamenit napis: Nagel 1748 19. julii, ker ta Nagel je bil po cesarici Mariji Tereziji nalašč poslan, preiskavat podzemeljske jame po Krasu.

O verjetnosti toliko in toliko napisov sploh se pač ne dá dvomiti; razna je pisava, kolikor starja, toliko bolj spremenjena v obliki. Pri nekterih starih napisih so res črke in številke bolj okrogle, bolj novejšim oblikam podobne; pa če bi kdo tudi za ta in uni napis hotel in smel dvomiti, so vendar drugi brez števila gotovi. Kdo bi pač hotel po celi stari jami, kjer se sèm ter tjè težko lazi, in je vsa čez 100 sežnjev dolga, nalašč toliko in toliko raznih imen in letnic napisati? Pomljivo je, da se vsi še tako stari napisi tako dobro ohranijo, da se ne zgubi sled ne črnega ne rudečega pisavnika, in da le malokje je kapnik nekaj črk ali številk prevlekel.

Postojnska jama se je doslej štela za lastino cesarske grajšine, pa njeni dohodki se le za se računijo; v prihodnje bi si to lastino mestna srenja rada pridobila, ker sloveča jama leži pod tistim svetom, ki je po novi razložbi gojzdov in pašnikov v njeno posest prišel. Kako se bo ta reč izšla, se bo še le s časoma pokazalo. (Kon. prih.)

Iz Podrage na Ipavskem 1. maja. — m — Tudi pri nas je v pondeljek po cvetni nedelji z burjo tako snežilo, da je bilo žalost gledati, ker je bilo že vse lepo ozelenelo in se je bil zarod na trtah prelepo pokazal, da je bilo veselje; al nemila burja in sneg sta trte in drevje tako osmodila, da je bilo žalostno viditi, potem je prišla po nižavah še slana, da nam je murve poparila. Sneg je bil padel do podnožja Nanosa, pa tudi mrzlo je bilo tako, da smo mogli svilodom kuriti; al zdaj hvala Bogu, se je zarod na trtah spet lepo vzdignil, in se jako lepo razširja tako, da, ako Bog obvaruje, utegne biti vendar saj srednje dobra letina, posebno po nogradih; tudi svilodi se nam dosihdob jako lepo ponašajo. Goveja živina močno boleha, na gobcu in nogah, tudi ljudje zlo bolehajo. Unidan so tukaj pri nekem kmetovavcu skopali 5 sežnjev globoko štirno in dobili neko posebno kamnje, v kterem se po žilicah vidijo rumene ikre, in ko se kamen razbije, se dobé v njem plošice tako debele, kakor je hrbet nožčev, ktere so popolnoma rumene pa leskeče. Kaj takega še niso vidili pri nas.

Iz Idrije 11. maja. ⁂ Da ne nemškutarimo v Idrii tako, kakor nas nekteri popisujejo, ampak da spoštujemo milo mater svojo slovensko, naj Vam je to očiten dokaz, da belo nedeljo zvečer smo imeli kratkočasne slovenske igri v našem gledišču: „Dvoboj“ in pa „Raztresenca.“ Igrali so gospodi uradniki in pa dve domače gospodični, posebno všeč je poslušavcom bila druga igra. Prihodnji četrtek, 15. maja, zvečer pred sejmom bojo nas razveselili spet z drugo igro: „Matiček se ženi.“ Ali ni to veselo? Pokažite tudi Ljubljančani spet enkrat, da pod v gledišču „sind die Breter, die die Welt bedeuten!“

Iz Vrem na Notranjskem 29. mal. travna. A. M. *) Ravno ob mlaji, ko se je vreme preobrnilo v burjo in dež, nas je iz vremske doline mnogo ljudí šlo, eni po drv, drugi po frašče na goro vremsko. Pri tej priložnosti sta bila šla tudi dva brata iz famelske soseske na goro frašče seč; ko sta popoldne že naložila, peljeta čez Gaberk domú; mlajši brat, kakih 30 let star, drží voz, da bi ga burja ne zvrnila, starejši oženjeni brat že dobro prileten, pa goni krave. Al huda burja na Gaberku zvrne voz frašča na mlajšega, starejši hitro odvezava verige, da bi brata rešil, ali že zagleda brata mrtvega pod vozom; nekaj od žalosti, nekaj pa od mraza in slabosti tudi njega zažene burja kakih 20 sežnjev od voza in tako tudi ta žalostni konec ondi storí. — Tudi pri nas je slana precej veliko škodo naredila, posebno orehe nam je poparila; češplje so lepo cvetele, al ravno v cvetji jih je osmodila, tudi po nogradih nam je precej škode naredila, posebno mlade trte od prvega do tretjega leta nam je oklestila. Če se nas mili Bog usmili in nam vendar ostalo obvaruje nesreče in hude ure, se ga veselimo vendar še kakošen kozarček spiti. Za zdaj pa z Bogom.

Iz Dolenskega. ⊙ Ni davno, kar se je neka lepa pravica iz metliške okolice svetu odkrila, toda žalibog tudi pri nas nimamo preiskrenih šolskih prijatlov. Učiteljstvo se ravno po nečimrnosti neredno izplačuje; ces. kralj. šolski zaklad se menda s tem ne podpira, da bi se polovica kazenskih denarjev njemu dostavljala; na uloge zarad lenega, skoraj bi rekel, svojevoljnega izostajanja iz šole se mnogokrat še odgovor ne dobi; predpostavljeni v šolo le po malo hodijo, in tako dobra reč trpi. — Tudi to se nam, v primeri z novo postavo za vdove uradnikov, nepravično zdí, da bi ne imele vdovice učiteljev podpore pričakovati, kterim

*) Ker ta dopis popisuje ravno to, kar ste nam g. F. B. pisali včeraj iz Senožeč. ne bote zamerili, da tega vzamemo, ker je že uni teden stavljen bil. Vred.

je mož kaj malega zapustil, kar si je s trudom prihranil. Zakaj bi vse učiteljstvo postavne penzije ne dobivalo? Po tem takem se vsak učitelj mora truditi, da še pred svojo smrtjo vse požene, kar ima, da potem vdovica brez podpore ne ostane. Namesto podpirati take učitelje, ki so v izgled občini varčni, se le dobro podira. To je žalostno!

Iz semiške tehantije. Mnogokrat so nam drage „Novice“ že kako veselico iz naših krajev naznanile, zgubljence ljubeznjivo svarile in marsikterega tudi na pravo pot pripeljale, ker njihna beseda je ginljiv glas svarivne, odkritosrčne, pa zato vendar ljubeče matere, ki tudi zgubljene sinove rada v milo svoje krilo nazaj sprejema. — Res se je bilo v veliko našo žalost nekoliko domačincov tako dobrega slovenskega kruha preobjedlo, da so nazadnje matere svoje in Boga pozabili, ter obedvoje skoraj čez prag sunili. Oni so kakor napuhnjeni angelji hotli več znati kakor Bog, in protiviti se njegovi previdnosti, ki je našo narodnost ustvarila. Pozabili so težav in muk materinskih, prizadetih v njihni mladosti, odstranili se ošabno od pametnega uvidjenja, da so to, kar so, po Bogu podeljeni národnosti in nepoplačljivem trudu in bridkih žulih svojih starišev dosegli, kterim so pa nazadnje hrbet obračali in kar je najhuje, da so v svoji slepoti ali hudobii podpirani od hudobnega duha ednaki dolgovratnim pa brezpametnim goskam gagali: „Ach mit dieser Halbmenschensprache! ach wir vertragen es nicht mehr, wir! wir! die an der deutschen Muttersprache gesogen haben!!“ In vendar veliko čudo se je že godilo. Mnogi taki, ktere je ptujščina tako omamila, da se samega v svojem kaosu zastopili niso, zdaj od „deutsche Mutterbrust“ molčé in le bolj Gundulića občudujejo, ter prebirajo naglo poprej po njih tako imenovano „Wortarmuth“ slovenskega jezika, prepevajo tudi pri sladkem vincu slavjanskih trt mile pesmice Prešerna, Vodnika in druzih, ktere so bili poprej omamljeni pozabili. — Pa odpustimo jim spokorjenim, ker to je keršanska dolžnost in dober dokaz, da slovenski kruhek je sladek! — Med tem pa napreduje v okrožji našega lepega in najvekšega ženskega spola že davnej slovenščina tako navdušeno, da nam srce veselja skače. Brez strupa slovenskih romanov se slišijo očitno na ulicah iz milih in rudečesladkih ustnic najvekših gospé prijazni in ginljivi slovenski nagovori in pozdravi; one prebirajo slovenske časnike in slovenske bukve domá svojim družinicam, v senci košatih dreves na hladni tratici, ob bistrih vodah in studencih se napajajo s prekrasno slovensko poezijo, in govoré tako milo slovenski, da se domorodcu veselja solza utrinja, protivniku pa misel prebuduje: „Ach wohin jetzt mit uns, selbst das schöne und gebildetste Geschlecht befasst sich mit dem Slovenischen!!“ Le tako naprej dragi narod semiške okolice! Ako letos nas tudi vinska kaplica ne bo kadkad upijanila, zato pa če nas napajati in krepčati sreča in napredovanje slovenskega naroda, sladki slovenski glas našega lepega spôla! Bog že vé, kaj da dela.

Iz Metlike 1. maja. ⁎ Mila slovenščina počasi svojo glavico tudi pri nas iz ledú ptuje kulture vzdigovati začenja ravno tako kakor spomladanske cvetice po komaj prošlem snegu.. Bog daj, da bi se od dné do dné krepčale in pogumniše vzdigovale! Za domačo reč neprecenljiva dobrota bi bila narodna čitavnica tudi pri nas v Metliki, za ktero utemeljenje se posamezni glasi vzdigujejo, al dozdaj bili so ti glasi le glasi v puščavi, ker tudi brez tacih možakov tukaj nismo, kterim je nemščina „eldorado“, akoravno jo lomijo kakor vaši gorenski Cimbri. Al žali Bog, dokler bo nerodnost nosila veliki zvonec namesto národnosti, neče bolje biti. — V naši uradnii je še vse po starem. Ni nam znano, da bi bila ministerska beseda od 15. marca že začela meso postajati.

Iz Šiške 2. maja. J. P. — Kdor po svetu gré, marsikaj skusi. Potovaje unidan po Ogerskem sem prišel v Šopron (Oedenburg) in Kisek (Güns). Prelepi kraji so to; okoli se vidijo nogradi in vrti, da je veselje; ni čuda tedaj, da tudi mi Ljubljančani si tako radi naročujemo sadnih drevesc odtod, in da vselej smo ž njimi prav zadovoljni. Dobro bi pa bilo, da bi v te kraje mi pošiljali naše nemškutarje, da bi jih tù precepili v poštene ljudí. Tudi v tukajšnih krajih je veliko veliko Nemcov; al nobeden ne črhne o tistem „Deutschthum-u“, s kterim naši vseljenci ali domači renegati noč in dan rogovilijo. Nemec in Madjar tù mirno brez prepira živita, in ne ena roka se ne predrzne, da bi pisala kadaj zoper pravice madjarske narodnosti. Madjar stojí kakor hrast za svoj narod in Bog ne daj, da bi ga kak Krautheimer nadlegoval! Na Madjarskem se vsak Madjara spozná in menda ni enega takega iznevernika kakor jih imamo pri nas na kupe. Kaj bi pač ondi taka šalobarda djala, ktero so prosti starši na Krajnskem rodili in ki se s kranjskim kmetom najbolj kruh služi, da se dela pred ljudmí za „Dunajčana“! — Sploh so Ogri z vsakim človekom prav prijazni, ptujca dobro in dober kup postrežejo. — Kako dobra šola po kmetih ljudstvo omikuje, sem se veselo prepričal v neki vasi, ko me je šolska mladina srečevala; vsak fantič in vsaka deklica me je prijazna pozdravljala z „Hvaljen bodi Jezus Kristus“. Kako da so vaši otroci tako priljudni? — sem vprašal nekega moža. „Imamo za mladino prav skrbnega fajmoštra in pa pridnega učitelja“ — mi je odgovoril in s tem mi vse povedal.

Iz Ljubljane. Z. — Tukajšna katoliška rokodelska družba je imela 8. dné t. m. svoj 7. letni zbor, pri kterem je nevtrudljivi vodja, družbi tej res pravi oče, gosp. prof. dr. Vončina, v obširnem govoru naznanjal družbeno vedenje preteklega leta, iz kterega posnamemo sledeče črtice: Stopilo je lani v to družbo 94 rokodelskih pomočnikov; 35 tukajšne domače družbe, 53 pa unanjih družb jih je dalje potovalo zavoljo pomanjkanja dela, in zdaj jih družba še šteje 93. Med njimi je 57 Kranjcov, 24 samo Ljubljančonov, drugi so pa iz domačih in 3 iz ptujih dežel. Po rokodelstvu je največ čevljarjev, krojačev, mizarjev in ključavničarjev, za njimi pa bukvovezov, nožarjev, marelarjev, jermenarjev, sedlarjev, pilarjev, pasarjev, lončarjev, pleharjev, pekov, puškarjev, vrtnarjev, zvonarjev, rokovičarjev, dimnikarjev, tiskarjev, stolarjev, tapetarjev, urarjev, kolarjev in strdeničarjev. O obnašanju njih je gospod vodja razodel polno zadovoljnost; pa res se tudi vidi v občnem življenju, kako ta družba lepo omikuje vse njene ude. Oni so različnih rokodelstev, stanov in narodov, pa so si zvesti prijatli, vsi enega duha in namena za povzdigo svoje družbe — razprtije ni nikoli čuti med njimi. Vsak večer se obilno zbirajo, se pošteno razveseljujejo, čitajo bukve iz svoje že zlo pomnožene bukvarnice in pa tudi 8 časopisov, med kterimi so 4 slovenski. Za duševni poduk skrbí zraven gosp. vodja še 5 drugih gospodov v slovenskem in nemškem jeziku. Uči se: keršanski nauk, duhovno in svetno petje, brati, pisati, spisovati, računiti, risati in zemljopisje. Udje imajo tudi družbeno hranilnico, v ktero se je vložilo pretečeno leto 632 gold. 90 kr., — od začetka do zdaj pa v 1029 vlogah 4122 gold., od kterih se je 3633 gold. zopet izplačalo. — Pomenkvalo se je potlej v današnjem zboru o tem, kako da bi se pomnožilo premoženje te občno koristne družbe, da bi se lahko preskrbovala z vsem sama. H koncu je neki gospod sporočil javno zahvalo v imenu ljubljanskih rokodelskih mojstrov gosp. vodju za njegov veliki veliki trud, pa tudi vsem drugim dobrotnikom, ki družbo z blagim srcom podpirajo. Naj bi jih vsaki dan več bilo!

Iz Ljubljane. Prejeli smo na „Eingesendet aus dem Lande der Cimbern“ v 150. listu „Laibacherce“ sledeči odgovor, naj ga pošljemo v Tržeč pisatelju onega hieroglifičnega „Eingesendet-a.“ Tako-le se glasi:

„Tisti, ki noče Cimber biti“, se zares po svoji krvi nikdar ni močno gibal na sladek smeh, temveč na grenek sarkazem; in v tistem sarkazmu, ki pa pri poslušavcih ali čitateljih večkrat rodi smeha na kupe, je bil pisan znani

„monolog“. Odgovornik iz Cimberske dežele v 105. listu „Laibacherce“ ni razumel duha tistega „monologa“; dobro pa ga je spoznal dopisatelj iz Tržiča v 20. listu „Novic“, zatoraj je tudi jasno kot beli dan dokazal, da večina Tržičanov ne vozi nikakor za malo pešico tistih, ki hočejo po sili biti sorodni z nekdanjimi sirovimi, divjimi, kosmatimi, pa po Rimljanih potolčenimi Cimbri. Pisatelj „monologa“ je res mnogo pisal v sedanji visoki nemščini, zraven pa tudi v izobraženi slovenščini, ker je želel svoj narod podučiti, pa tudi ptujcom od tega naroda in njegove zemlje in rodovine kaj vedeža dati. — Če pa pisatelj „monologa“ je nemškega imena, mora odgovornik iz cimberske dežele to sam bolje vediti, ker ga je tisti v grajšinskih bukvah od začetka pisal po nemški obliki; sicer pa je nemško ime šola pod Ljubeljem kdaj bolj napačno pisala kakor pa fara pod Triglavom. Bodi si, da je pisatelj „monologa“ izprva nemške rodovine (zakaj njegov predded je bil rojen Nemec, prebabica pa že prava Slovenka), vendar ni cimberskega plemena, ki je v starem času prišel iz jutskega polotoka, in potolčen bil poleg Pada in Rodana, ampak je bavarskega rodú, ki je še zdaj razširjen med Donavo in Dravo. — „Monolog“ res ni bil pisan v cimberskem, nikomur več znanem jeziku, ampak v obliki in besedi, kakor se je kdaj slišala in govorila v Tržiču; pisatelj „monologa“ pa bi vošil, da bi bila zdaj šola že toliko izobrazila vse Tržičane, da bi ne bilo več slišati „matiče“, „ščire“, „gvale“, „vova“, „muše“, temveč „matike“, „sekire“, „glave“, „vola“, „muhe“; da bi se tudi beseda ne zavijala in ne potegovala več tako neprijetno, da bolj tanke ušesa ne prenašajo lahko. — Pisatelj „monologa“ je zadosti dal spoznati, kako da se je Tržič v poslednjem času izobrazil in kako da napreduje v raznih obrtnijah; za tisto preobraženje pa, menim, da noben pravi Tržčan ne vé, kakoršno mu „pisatelj iz cimberske dežele“ prilastuje, ker ponuja iz Tržiča obleke iz zverinskih kož in glav z dolgimi ušesi!! — Če pa odgovornik iz „cimberske dežele“ pisatelju „monologa“ zavoljo njegovih slovenskih spisov ponuja častno mesto „in der Walhalle“, bi mogel pomniti, da le nekdanjim praznovernim in sedanjim malovernim Nemcom je znana „Walhalla“; Slovani pa so vedili za svetlo nebo in za veseli raj, in za tisto, samo da v veliko lepši in bogatejši podobi, vedó še dandanašnje čase. „Walhallo“ tedaj radi prepuščamo zastopniku „cimberske dežele“, ker po nji toliko hrepení, in ker zdaj zdaj utegnemo v „Allgemeine Zeitung“ brati, da izdelujejo za-nj še kotič v nji, kamor bojo postavili podobo njegovo, ki bo čêlo namesto z lavorovim vencom okinčano imelo s povito „Allgemeine“, „Triesterco“, „Prešo“ in „Ostd. Pošto“. — Toliko na „Eingesendet“ — und dadrum keene Feindschaft niche“.

Iz Ljubljane. *(Tedenske drobtine pobrane z nekterih časnikov nemških).* „Pressa“ je iz Ljubljane pisala te dni, da se protestantiška tukajšna srenja že več časa tako hudo kavsa in ravsa med seboj, da je celó državnega ministra prosila, naj pošlje komisijo za preiskavo. Kakor se iz dopisa vidi, je gosp. Heiman s svojo strančico contra svojega g. fajmoštra Elze-ta. Tedaj celó med sabo nimajo mirú in sprave! — Kako strašen trn v peti je znani koterii Malavašičeva brošurca „Krain und das Deutschthum“, je pokazala te dni spet „Tagespošta“; živa resnica, enkrat tudi v nemškem jeziku po svetu poslana, je koterijo tako poparila, da ne eden si ne upa njenih dokazov dotakniti se, in da se vsi le čudijo, kako je mogoče, da en sam „Bader“ je v žakel djal tri „dohtarje“, ki se ne morejo prečuditi, da njih, ki celi teden lenobo pasejo in nič druzega opraviti nimajo kakor časnike po žepih nositi in prebirati, je pomandral človek, ki ima le v nedeljo čas ongaviti se s žurnalistiko! — „Laibacherca“ je unidan prinesla, čudo golemo! celi govor Tomanov; al pritaknila mu je opazko Kurandovo iz „Ostd. Pošte“, češ, da dr. Toman ni razumel Kuranda-ta!! Celó take burke si upa „Laibach.“ vrednik na mizo vradnega krajnskega časnika postavljati! — Včerajšna „Pressa“ je prinesla iz Tržiča „Originalcorrespondenz“ proti poslednjemu dopisu iz Tržiča v „Novicah“, — kaj pa je hotla reči, nam nobeden, ki smo jih prašali, ni mogel povedati; samo otrobe je vezal mož, ki je to pisal, in s tem spet pokazal, da je res le v tri nemške klase hodil; kje se bi bil tedaj slovenščine naučil? Ker se nam prazne slame ne ljubi mlatiti, jo vržemo v škoporeznico in gremo dalje k „Triesterci“, ki tudi ni celi teden molčala in je na drobno razodela svetu pravdo, ki jo imajo nekteri mestjani iz Kočevja zoper svojega kantonskega predstojnika, ki so ga prišli v Ljubljano k gosp. deželnemu poglavarju tožit. Čigavo je pravo, bo gotovo natančna preiskava pokazala. Mi nimamo nič zoper to, da se tudi take reči razglasijo; al to je le nov dokaz, kakošno polje obdelujejo dopisuni naši zmiraj.

— Véliki sejm ljubljanski je bil dober; barantija je bila dosti živa; tudi kramarji so zadovoljni bili. Živine, goved in kónj, je bilo čuda veliko, in marsikter lepo rejen rep vmes; pa je tudi cena goveje živine bila neznano visoka; juda iz Laškega je bilo dokaj, ki lahko podražuje ceno, ker ima srebro, mi pa papir; cent najlepših volov so plačali tudi po 36 gold. nov. dn. Tisti, ki meso kupujejo, se vé da tožijo o dragini, tisti pa, ki živino redé z velikimi davki, drago mrvo itd., vendar ne vtaknejo veliko dobička v žep. Mi Ljubljančani, čeravno memramo, moramo še zmiraj Boga hvaliti, da bolji kup živimo kakor prebivavci druzih enacih mest. V Gradcu je meso po 26 krajc. funt sedaj, — in vendar gornja štajarska dežela ima živinorejo toliko, da smo mi Kranjci reveži memo nje.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. *(Iz državnega zbora).* 6. dan t. m. so se v zbornici poslancov začele obravnave o državnih stroških za letošnje leto. Prvo je prišlo na vrsto to, kar Njih veličanstvo cesar za se in za svojo rodovino potrebuje. Brez vsega besedovanja je enoglasno bilo potrjeno 6 milijonov 127.200 gold., kteri znesek v primeri z drugimi vladarji nikakor ni prevelik; ravno tako tudi brez vsega ugovora je bilo potrjeno 72.900 gold. za cesarjevo kancelijo. Al precej živi pomenki so se pričeli pri stroških za državno svetovavstvo. Nekteri govorniki so rekli, da zdaj, ko imamo odgovorno ministerstvo in državni zbor, ne more več biti še to svetovavstvo, ktero je le takrat na pravem mestu bilo, ko Avstrija ni bila ustavna; gosp. minister Lasser je zagovarjal potrebo tega svetovavstva za upravne (administrativne) reči. Konec tega pretresovanja je bil, da je zbor od preloženih 186.000 gold. odbil 43.319 gold. in tedaj dovolil le 142.680 gold. za te gospode svetovavce s tem pristavkom, da se to svetovavstvo prenaredí kmali tako, da se ujema s sedanjo državno osnovo.

Drugi dan, 7. t. m. so se nadalje pretresovali državni stroški in brez besedovanja je zbor potrdil 62.540 gold. za skupne potrebe ministerstva. Potem so prišli stroški na vrsto, ki jih ministerstvo unanjih oprav ima za različne plačila njemu podložnih uradnikov, poročnikov itd. Tù pa se je unela živa beseda. Poslanec Kuranda poprime besedo in zahteva od ministra unanjih oprav, naj državnemu zboru najpoprej pové, ktere politike se drží ministerstvo o unanjih zadevah, ker zbor ima pravico to zvediti sedaj, ko določuje dnarne zadeve: kako je z Nemčijo, kako z Laškim? Po kratkem uvodu o nemških zadevah gospod Kuranda že vès gorí za Frankobrod, ter pravi, da avstrijanski zastopniki morajo na svojem mestu v Frankobrodu biti (levica kliče: pravo!). Potem hvalo poje možém, ki so leta 1848 v Frankobrodu bili, da so obvarovali razdor med Avstrijo in Nemčijo, kterega zahteva dandanašnji neka strenka. Po popisu preteklih žalostnih let, ko je Avstrija

ustavno življenje zgubila, reče Kuranda, da zdaj spet stojimo v vrsti ustavnih držav in da bo treba tedaj spet (se vé da s pomočjo Frankobroda) se polastiti zgubljene veljave na Nemškem. Leto 1815 — pravi — je Avstrii odprlo veliko moč na dveh straneh: na Nemškem in Laškem; obé te straní, zlasti laško, smo objemali s posebno ljubeznijo; pa pokazalo se je, da laška ljubezen je bila nam velika nesreča, in ker gonimo dva zajca, smo v nevarnosti, da ne dobimo ne enega (zwischen 2 Stühlen durchfallen). Na Laškem mi nimamo ničesa iskati, ampak le držati in braniti to, kar imamo. — Ko je Kuranda končal svoj govor, mu odgovorí minister unanjih oprav grof Rechberg ter reče med drugim: Zvezda vodníca je meni le veljava Avstrije; trdna volja je avstrijansko vlado, varovati zvezo z Nemčijo in zdržati stališče Avstrije v Nemčii. (Gosp. minister je s tem menda premalo rekel, ker le posamesni „pravo“ se čujejo na levi strani). Kar se tiče Italije — pravi — sprevidi vlada, da prejšna politika ji je slab sad donesla; v prihodnje bomo tedaj le samo to branili, kar je naše na Laškem, pa ne segali po drugi oblasti, in zvest sem si, da cela zbornica, cela Avstrija nam bo potrdila to. (Živi pravoklici od vseh straní). Ko je dr. Rechbauer še nekaj poprašal zavoljo Kur-Hessen-a in mu je minister odgovoril, poprime dr. Toman besedo in govori tako-le:

„Nisem si nadjal, da bom o prevažni zadevi unanje avstrijanske politike tako rekoč v imenu sorodnikov svojih slovanskih, kterih sedaj ni tukaj, danes govoril; al dolžnost me veže, da se zoprstavim dr. Kuranda-tu in vsem tistim, ki so njegovih misel. Da se veljavno ustanovijo pravila unanje politike avstrijanske, bi mogli zastopniki tistih narodov tukaj sedeti, ki so večina v Avstrii in imajo pravico, tudi svojo besedo dodati, ker največ dnarja in vojakov donašajo za izpeljavo zdrave zunanje politike avstrijanske. Ce je človeku, kdor želí mogočno Avstrijo in pravo posvetovanje o tem, kterikrat bridko bilo, da v zbornici naši ne sedijo poslanci iz vseh dežel avstrijanskih, je zares bridko to danes. Ne bom se spušal v razodevanje slovanske politike na drobno; al dr. Kuranda-tu se moram ustaviti, ki, čeravno Avstrii v nesrečo ne šteje, da je svojo moč v Italii zgubila, našo moč, našo veljavo na neki drugi strani cesarstva išče. Dr. Kuranda je rekel, da je nevarno goniti dva zajca, in ne dobiti ne enega ne. Meni pa se zdi, da je bolje: „drži ga, kakor lovi ga.“ *) Mogočnost Avstrije obstoji v narodih in deželah avstrijanskih. (Pravo!) Prestol (tron) avstrijanskega cesarja mora stati v Avstrii med avstrijanskimi narodi; oni sami ga bojo varovali, ker imajo še pogum in srce za-nj! Gospôda! nikar ne postavljajmo svoje močí in svojih namer navzunaj; domá imamo še dosti močí. Če Kuranda zunanjo politiko Avstrije vleče na Nemško, sili to mene in vse Slovane reči, naj zunanja politika avstrijanska obrne svoje očí proti jugu, kjer naši bratje Slovani, kristjani, zdihujejo pod jarmom grozovitim. Dosihmal smo še o tem molčali. Odkritosrčno tedaj ponavljam besede, ki jih je izrekel mož, kteremu je povestnica Slovanov predobro znana in ki se leta 1848 odkrižal povabilu v Frankobrod rekši: „Mi Slovani kot udje avstrijanske države nimamo nič opraviti v Frankobrodu.“

Noben poslanec ni imel poguma zoperstaviti se krepkim besedam Tomanovim, da Avstrija naj se naslanja le samo na svoje narode, in naj nikar zunaj pomoči ne išče in zlasti v Nemčii ne, ker rane od leta 1848 in 1849 so še prenove, da bi jih bil Avstrijan pozabil, kteri Avstrijo želí samostojno, mogočno. Le v pozneji debati je vsekal dr. Brinc po dr. Toman-ovemu govoru, rekši, da mu „kri vrè“ o besedah Toman-ovih, zoper ktere se nobeden ni oglasil. Da tudi dr. Brinc išče slavo in moč Avstrije na Nemškem, ni čuda: Brinc je Nemec in je iz Nemčije prišel v Prago. Al v Avstrii je zraven 7 milijonov Nemcov 28 milijonov Nenemcov, in ti bojo v ustavni Avstrii tudi imeli besedo. Naj tedaj dr. Brinc-u ne vrè kri preveč, sicer bi mu utegnila zavreti!

Med plačili za poslance, ki jih ima avstrijanska vlada pri druzih vladah, se je vnela živa pravda o plačilu, ki ga dobiva poslanec v Rimu (nekdanji minister Bach) z 78.435 gold. na leto. Dr. Giskra je ostro govoril zoper tako visoko plačilo na takem mestu, kjer za avstrijansko politiko ni skor nobenega opravila in je dosti, če je tam „Gesandter“, ne pa „Bothschafter“. Pri tej priliki je hudo hudo napadal tudi konkordat in nazadnje priporočal, naj se rimskemu poslancu saj 20.000 gold. odbije, kakor je večina odborova nasvetovala. Isterski škof g. Dobrila je pozneje besedo poprijel in v brambo konkordata to-le rekel: „Ali je konkordat res nesreča in nadloga za ljudstva avstrijanske, ne more lahko en sam poslanec po sebi ali ena sama dežela pravično razsoditi. Treba je vediti, kaj v drugih deželah mislijo o tem, in iz tega večega obzira morem reči, da mnoge narode še navdaja pravi katoliški duh, da saj pri nas v južnih deželah duhovna še spoštujejo in da nam nihče ne more očitati, da nismo domoljubni; za trdno sem prepričan, da nas ljudstvo nima za svoje zatiravce, ampak za svoje dobrotnike, in da v južnih deželah, kjer so samo katoličani, veljá konkordat za dobroto. Če g. Giskra trdi, da je konkordat razpor napravil v celem cesarstvu, mu z dobro vestjo rečem, da večina cesarstva od tega nič ne vé, in da le semtertje utegne kaj takega biti. To ob kratkem ugovoriti mi veléva stan moj in množica katoliških volivcov, ki me je le-sem poslala.“

Sklenjeno je bilo v današnji seji za ministerstvo unanjih oprav: za glavno vodstvo v vsem skupaj 516.292 gold., za druge diplomatične stroške (poslance itd.) pa 1 milijon in 360.000 gold. — Zbornica gosposka je v svojih sejah pretresovala nektere osnove tistih postav, ki jih je sklenila zbornica poslancov in jih še nji v pretresovanje poslala.

— Presvitli cesar, ki so se 8. t. m. podali v Benetke, so prišli danes (v torek) spet na Dunaj nazaj.

Laško. Ves svet gleda zdaj v Rim. Francozka politika se je mahoma drugač obrnila; to nam kaže najbolj to, da sv. Oče, ki so se za celi ta mesec podali v Porto d' Anzio na deželo, so se vrnili hitro v Rim nazaj. V drugi polovici tega mesca bo francozki general Goyon, dosihmal branitelj papežev, zapustil Rim. Kaj bo potem: ali bo namreč piemontežka armada brž obsedla polovico Rima ali ne, se še ne vé; gotovo pa je, da se pripravlja huda stiska za posvetno vladarstvo rimsko, zakaj te dni pride cesarjevič Napoleon v Neapolj, kjer bo nek s kraljem Viktor Emanuelom barantal o pogodbah, pod kterimi bo francozka armada zapustila Rim in papeža pustila samega. Kralj mora že popolnoma gotov biti Napoleonove pomoči in da bo Rim kmali glava laškega kraljestva, ker je unidan v Genovi rekel: „Popolnoma vas zagotovljam, da še to leto bojo rimske zadeve dognane; Beneško pride potem na vrsto; in povem vam, da se moremo trdno zanašati pomoči z nami zedinjene vlade, s ktero vred bomo rešili Italijo do jadranskega morja“. Ako se to zgodí, bojo sv. oče zapustili Rim, ker jih nikakor ni volja, ne ped rimske zemlje in posvetne oblasti spustiti iz svojih rok.

Turško. Druga važniša novica preteklega tedna je, da Črnogorci Turke čedalje bolj tepó, in da ste francozka in rusovska vlada turški vladi vediti dale, da ne trpite, da bi njena armada le stopinjo storila v Črnogoro.

*) Nemško prislovico „zwischen 2 Stühlen auf der Erde sitzen bleiben“ smo prestavili s prislovico slovansko.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.